

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi C. Z. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2018 r., sygn. akt VI ACa [...],
w sprawie z powództwa J. M.

przeciwko C. Z.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 30 listopada 2020 r.,

odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwany C. Z. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2018 r., w części, w której zmieniony został wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 sierpnia 2016. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo powódki A. M. skierowane przeciwko pozwanemu o zapłatę kwoty 30 000 zł z odsetkami ustawowymi tytułem zwrotu pożyczki, natomiast Sąd Apelacyjny powództwo w tej części uwzględnił z odsetkami od dnia 28 marca 2015 r. i orzekł o kosztach postępowania w obu instancjach, obniżając pobraną od pozwanego C. Z. na rzecz Skarbu Państwa kwotę kosztów sądowych do kwoty 1500 zł.

Powódka J. M. domagała się od pozwanego roszczeń z dwóch tytułów – zwrotu kwoty 107 161,60 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 30 listopada 2005 r. z tytułu spłaconych przez nią, jako poręczycielkę wekslową, długów pozwanego oraz zwrotu pożyczki w kwocie 30 000 zł również z odsetkami ustawowymi. Ostatecznie powództwo o zapłatę kwoty 107 161,60 zł zostało oddalone jako przedawnione, natomiast zasądzona została na rzecz powódki od pozwanego kwota 30 000 zł z odsetkami. Sądy obu instancji ustaliły okoliczności faktyczne udzielenia pożyczki. Powódka w dniu 16 lipca 1999 r. wypłaciła ze swojego konta bankowego 30 000 zł na uregulowanie zobowiązania męża wobec spółki „B.” sp. z o.o. i przekazała je pozwanemu. Strony były wówczas małżeństwem, w ich małżeństwie obowiązywał umowny ustrój rozdzielności majątkowej. Sąd pierwszej instancji uznał roszczenie powódki o zwrot pożyczki za przedawnione z uwagi na upływ terminu 10-letniego z art. 118 k.c. Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że wskazany termin przedawnienia roszczenia powódki o zwrot pożyczki, zgodnie z treścią art. 121 pkt 3 k.c. zaczął bieg dopiero od dnia następnego po prawomocnym orzeczeniu rozvodu małżeństwa stron, tj. od dnia 6 lipca 2007 r. i w dniu zgłoszenia przez powódkę tego roszczenia (14.11.2014 r.) jeszcze nie upłynął. Powódka nie udzielała pozwanemu pożyczki jako podmiot gospodarczy ani w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą; pożyczone środki pochodziły z jej majątku osobistego, zgromadzonego na jej rachunku bankowym.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku pozwany jako podstawy skargi wskazał naruszenie prawa materialnego:

a) art. 720 § 2 k.c. w zw. z art. 74 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu z dnia 16 lipca 1999 r. na skutek jego niezastosowania w okolicznościach, w których brak jest w aktach sprawy potwierdzenia na piśmie faktu zawarcia umowy pożyczki, co doprowadziło do dopuszczenia przez Sąd Okręgowy w W. dowodu z przesłuchania świadka R. W. i stron na okoliczność dokonania czynności (zawarcia umowy pożyczki) i w efekcie tego, oparcia wyroku Sądu Apelacyjnego w [...], na dowodzie przeprowadzonym wbrew zakazowi z art. 74 § 1 i 2 k.c.;

b) art. 720 § 1 k.c. poprzez błędne zastosowanie, wskutek nieuzasadnionego przyjęcia, że pomiędzy stronami doszło do zawarcia umowy pożyczki, a tym samym do ustalenia, że pozwany jest zobowiązany do zwrotu pożyczonej kwoty, podczas gdy żaden z przeprowadzonych dowodów nie potwierdził faktu zawarcia umowy pożyczki pomiędzy stronami;

c) art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną wykładnię, albowiem dokonaną z pominięciem okoliczności towarzyszących przekazaniu kwoty 30 000 zł;

d) art. 6 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, co poskutkowało wydaniem błędnego wyroku przez Sąd Apelacyjny w [...], niewątpliwie sprzecznego z niepodlegającymi różnej wykładni zasadami rozkładu ciężaru dowodów i oceny dowodów oraz z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygania sporów przed sądami.

Wszystkie powołane w podstawie skargi przepisy skarżący wskazał także jako te, z którymi zaskarżone orzeczenie jest niezgodne: art. 720 § 2 k.c. w zw. z art. 74 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu z dnia 16 lipca 1999 r., art. 720 § 1 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 6 k.c.

Jako poniesioną szkodę skarżący wskazał szkodę majątkową w wysokości 2700 zł, na którą złożyło się 1500 zł poniesionych niesłusznie kosztów procesu oraz kwotę w wysokości 30 000 zł wraz z odsetkami od dnia 28 marca 2015 r. do dnia zapłaty, z której pozwany - na dzień złożenia skargi - zapłacił powódce 1.200 zł. Tak określoną szkodę uprawdopodobnił potwierdzeniem przelewu na kwoty 1500 zł, oraz przekazem pocztowym na kwotę 1200 zł.

Skarżący wyjaśnił też, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe - wymieniając wszystkie środki, jakie ewentualnie mogły zostać uwzględnione i wyjaśniając, że skarga nadzwyczajna nie jest środkiem, który pozostaje w bezpośredniej gestii strony.

Złożył też wniosek o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2018 r., sygnatura akt VI ACa [...] w zaskarżonej części tj. w punkcie II i III oraz o zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przewidziana w art. 424¹ i n.k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu drugiej instancji jest nadzwyczajnym procesowym środkiem prawnym, wprowadzonym w celu umożliwienia stronom uzyskania prejudykatu koniecznego do dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania na podstawie art. 417¹ § 2 k.c. za szkodę wyrządzoną wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego.

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy i co jednolicie przyjmowane jest w doktrynie, na gruncie powyższych przepisów użyte w nich pojęcie "niezgodności z prawem" prawomocnego wyroku ma suwerenne i autonomiczne znaczenie zdeterminowane przez istotę władzy sądowniczej i niezawisłości sędziowskiej, a w szczególności przez przyznanie sądom szerokiego zakresu swobody przy wykładni i stosowaniu prawa. Powszechnie zatem przyjmuje się, że wyrokiem niezgodnym z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. w zw. z art. 417¹ § 2 k.c. jest tylko orzeczenie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami orzecznictwymi lub wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni czy oczywiście niewłaściwego zastosowania przepisu prawa. Niezgodność z prawem w rozumieniu omawianego przepisu musi mieć zatem charakter kwalifikowany: elementarny i oczywisty. Jeżeli sąd nie wykracza rażąco poza granice przyznanej mu swobody orzecznictwej, to działa w ramach porządku prawnego, nawet jeżeli dokonał wykładni prawa odmiennej od przyjmowanej i wydane orzeczenie może być uznane za niezgodne z przepisami prawa. Takie uchybienie mogłoby być jedynie przedmiotem zaskarżenia na drodze

zwykłych środków odwoławczych, nie jest jednak wystarczające do uznania wyroku za niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. i art. 417¹ § 2 k.c. (por. m.in. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012, Nr 8, poz. 97 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, Nr 2, poz. 35, z dnia 4 stycznia 2007 r. V CNP 132/06, OSNC 2007, Nr 11, poz. 174, z dnia 13 grudnia 2005 r. II BP 3/05, nie publ. i z dnia 9 lutego 2010 r. I BU 9/09, nie publ., czy z dnia 13 stycznia 2017 r., III CNP 3/16, niepubl.). W przypadku wykonywania władzy dyskrecyjnej niezbędny jest pewien margines błędu, którego popełnienie nie może rodzić tej odpowiedzialności, na co wskazał także Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00 (OTK 2001 r., Nr 8, poz. 256).

To swoiste rozumienie pojęcia niezgodności z prawem wyroku musi być także uwzględnione przy dokonywaniu - na podstawie art. 424⁹ k.p.c. – oceny, czy skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku powinna być przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, czy też jest oczywiście bezzasadna i należy odmówić jej przyjęcia do rozpoznania. Oczywiście bezzasadna, w rozumieniu powyższego przepisu, jest skarga, której zarzuty nie wskazują na kwalifikowaną obrazę prawa lub standardów orzeczniczych demokratycznego państwa prawa. Z uwagi na to, że Sąd Najwyższy orzekając o niezgodności prawomocnego wyroku z prawem jest związany zarówno granicami zaskarżenia jak i granicami podstaw przytoczonych przez skarżącego (art. 424¹⁰ k.p.c. - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2009 r., I BU 9/08, OSNP 2010/18-19/241) - bezzasadność skargi może wynikać również z nieprawidłowego określenia przedmiotu zaskarżenia, jak też z niewłaściwego doboru przepisów wypełniających podstawę skargi.

Skarga wniesiona w tej sprawie przez pozwanego jest oczywiście bezzasadna.

Skarżący powołuje się na wadliwe zakreślenie kręgu środków dowodowych, którymi posłużyły się sądy obu instancji ustalając okoliczności faktyczne wykorzystane do ustalenia, że powódka udzieliła skarżącemu pożyczki w kwocie 30 000 zł. Podstawowym przepisem, który miał zostać naruszony jest art. 74 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu z dnia 16 lipca 1999 r., a zatem przepis, zgodnie z którym

zastrzeżenie formy pisemnej bez rygoru nieważności ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy nie jest w sporze dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności, co nie dotyczy jednak wypadków, gdy zachowanie formy pisemnej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej (§ 1), jednakże mimo niezachowania formy pisemnej przewidzianej dla celów dowodowych dowód ze świadków lub dowód z przesłuchania stron jest dopuszczalny, jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę albo jeżeli fakt dokonania czynności prawnej będzie uprawdopodobniony za pomocą pisma. Sąd może również dopuścić wymienione dowody, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy uzna to za konieczne. Przepis ten powiązany jest z procesowym art. 246 k.p.c., który z kolei stanowi, że jeżeli ustawa lub umowa stron wymaga dla czynności prawnej zachowania formy pisemnej, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron w sprawie między uczestnikami tej czynności na fakt jej dokonania jest dopuszczalny w wypadku, gdy dokument obejmujący czynność został zagubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią, a jeżeli forma pisemna była zastrzeżona tylko dla celów dowodowych, także w wypadkach określonych w kodeksie cywilnym.

Wskazywany przez pozwanego art. 74 poddawany był wykładni orzeczniczej w kierunku skonkretyzowania przesłanek, którymi powinny kierować się sądy przy podejmowaniu decyzji, czy przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadków lub stron jest dopuszczalne na podstawie art. 74 § 2 zd. drugie k.c., a więc jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy uzna to za konieczne, a także wyjaśnienia problemu - jak rozumieć pisemny dowód uprawdopodobniający dokonanie czynności prawnej.

W uchwale z dnia 8 sierpnia 1987 r., III CZP 45/86 (OSNCP 1987/7/95) Sąd Najwyższy przyjął, że nie jest wyłączona możliwość dopuszczenia przez sąd mimo sprzeciwu pozwanego, dowodu ze świadków lub przesłuchania stron na fakt zawarcia w formie ustnej umowy pożyczki opiewającej na kwotę 50 000 zł w sytuacji, jeżeli umowa ta miała dojść do skutku między rodzeństwem, akcentując w uzasadnieniu pogląd wyrażany w piśmiennictwie prawniczym, że zasady korzystania przez sąd z umocowania do dopuszczenia dowodu ze świadków lub

z przesłuchania stron na fakt dokonania w sposób nieformalny czynności prawnej wynikają z generalnych zasad instytucji ograniczeń dowodowych oraz powinny zapobiegać ujemnym następstwom tych ograniczeń. Mogą więc sądy tolerować ujemne następstwa wynikające dla strony z ograniczeń dowodowych w tych przypadkach, gdy nie koliduje to z zasadami współżycia społecznego i interesem państwa oraz da się pogodzić z podstawowymi zasadami wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych. Wśród wypadków, w których sąd nie powinien odmawiać dopuszczenia dowodów, o których mowa w art. 74 § 2 k.c. wymienił m. in. sprawy alimentacyjne oraz odszkodowawcze (orzeczenie SN z dnia 18 maja 1978 r. III CRN 287/78 - OSNCP 1980/1/9), względ na szczególną ochronę interesu jednostki – np. w wypadku osób nie znających przepisów pracy, których nieświadomość wykorzystała druga strona, czy też nie udokumentowanych czynności prawnych, dokonywanych między członkami komórki społecznej, darzącymi się - z uwagi na więź grupową - wyjątkowym zaufaniem. Odnosi się to do transakcji między członkami rodziny i między najbliższymi krewnymi. W przeciwnym bowiem razie mogłoby dojść do rażącego pokrzywdzenia takich osób, czego nie dałoby się pogodzić z podstawowymi zasadami wymiaru sprawiedliwości. Stanowisko to utrwaliło się jako element wykładni art. 74 § 2 zd. drugie k.c.

Również przesłanka uprawdopodobnienia faktu dokonania czynności prawnej za pomocą pisma (art. 74 zd. pierwsze) uzyskała liberalną interpretację. Pismo nie musiało dotyczyć bezpośrednio czynności ani zawierać podpisu stron czynności, (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 1979 r., III CRN 287/78, OSNCP 1980/1/9, z dnia 7 grudnia 2000 r., II CKN 318/00, niepubl., z dnia 14 października 2009 r., V CSK 321/08), jako przykłady pisma wskazywano list, dowód wpłaty, wycinek prasowy, wniosek o wydanie wypisu z rejestru gruntów.

W rozpatrywanej sprawie chodziło o pożyczkę udzieloną pomiędzy małżonkami, a więc osobami, co do których przyjmuje się, że łączą je serdeczne uczucia, zaufanie, chęć wzajemnej pomocy i uczciwość, w których zabezpieczanie się pisemną umową odebrane byłoby jako wyraz wątpliwości co do rzetelności współmałżonka. Ponadto Sąd dysponował dowodem wypłaty przez powódkę kwoty 30 000 zł w podanym przez nią czasie udzielenia pożyczki. W tych

okolicznościach faktycznych przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadka było czynnością prawidłową i uprawnia do oceny, że skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego wyroku z prawem wniesiona przez pozwanego jest oczywiście bezzasadna. Zgodnie z art. 424⁹ k.p.c. Sąd Najwyższy odmawia przyjęcia do rozpoznania takiej skargi.

jw
[aw]